

ת"פ 1193/02 - עמאד סואלחה, נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בנצרת

ת"פ 1193-02 מדינת ישראל נ' סואלחה

בקשה מס' 1

בפני בפני כב' השופטת אסתר הלמן, סגנית נשיא
המבקש
נגד
המשיבה

מדינת ישראל באמצעות פרקליטות מחוז צפון

החלטה

1.

המבקש הורשע, בעבירה של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות, ובמסגרת גזר הדין, שניתן ביום 12.02.2004, נדון, בין היתר, ל- 5 שנות מאסר בפועל, וכן חויב לפצות את נפגע העבירה בסכום של 15,000 ₪, תוך 30 יום ממועד גזר הדין. במסגרת ערעור שהגיש לבית המשפט העליון קוצר עונש המאסר בפועל שהוטל על המבקש לתקופה של 3.5 שנים, אך יתר רכיבי העונש נותרו על כנם.

2.

המבקש לא שילם את סכום הפיצויים שנפסק לטובת המתלון וכיום הוא מבקש להורות על ביטול החיוב בפיצויים וביטול הליכי הגבייה שלו, וזאת נוכח עמדת נפגע העבירה.

נימוקי הבקשה לביטול החיוב בפיצוי

3.

לטענת המבקש, מאז מתן גזר הדין ועד היום, נשא הפיצוי בו חויב ריביות פיגורים, אשר הגדילו את סכום הפיצוי באופן משמעותי, וידו אינה משגת לשלמו. לטענתו, מאז שחרורו מהמאסר, הוא לא היה מעורב בביצוע עבירה פלילית כלשהי, וכיום הוא עושה ככל שביכולתו על מנת לחיות חיים נורמטיביים ולפרנס את משפחתו.

4.

עוד נאמר בבקשה, כי נוכח הזמן הרב שחלף מאז קרות האירוע נשוא האישום (שנת 2002), יזם המבקש פנייה לנפגע העבירה, במטרה לפתור את הבעיה, והגיע עמו לסיכום לפיו ישלם לו סך של 5,000 ₪, בתמורה לכך ויתר הנפגע על יתרת הפיצוי. לבקשה צורף תצהיר מטעם נפגע העבירה, בו הוא מצהיר, כי על מנת לסיים את הסכסוך בדרכי נועם, נענה לפניית המבקש והסכים להגיע עמו להסדר כספי. הנפגע אישר כי קיבל מהמבקש סך של 5,000 ₪ והצהיר כי הוא מוותר ויתור סופי ומוחלט על כל פיצוי אשר נפסק לטובתו.

תגובת המשיבה לבקשה

עמוד 1

5. המשיבה מבקשת לדחות את הבקשה על הסף או לחלופין, לצרף את נפגע העבירה להליך ולקבל את עמדתו במסגרת הדין.
6. המשיבה מציינת, כי חובו של המבקש הועבר לטיפול המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, (להלן: "**המרכז לגביית קנסות**"), ביום 2.06.2004, וזאת בהתאם לחוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, התשנ"ה-1995 (להלן: "**חוק המרכז לגביית קנסות**"), משחלף המועד הקבוע לתשלום הפיצויים לנפגע העבירה. לטענת המשיבה, מטרת ההוראה בדבר גביית חוב הפיצויים על ידי המרכז לגביית קנסות היתה, בין היתר, ליצור חיץ בין נפגע העבירה לבין הפוגע, כך שהנפגע לא יצטרך להתנהל מול הנאשם הפוגע באופן ישיר, ולהעניק סמכות שבדין לגורם אחר לגבות חוב זה. נקבע, כי במקרה הייחודי של גביית חוב פיצויים, המדינה נכנסת לנעליו של הנפגע בהליכי הגבייה לצורך גביית חוב הפיצוי.
7. לעמדת המשיבה, אין לנפגע העבירה זכות לוותר על פיצוי שנקבע במסגרת הליך פלילי, כפי שאין לו סמכות לוותר על עונש מאסר שהושת על מבצע העבירה. הפיצוי הינו חלק מרכיבי העונש, ועל כן לא אמור להיות לנפגע העבירה שיקול דעת האם לוותר עליו. עוד לעמדת המשיבה, המדובר בגזר דין חלוט, כאשר בית המשפט קם מכיסאו זה מכבר ואין זה מסמכותו להורות על שינוי גזר הדין וסגירת תיק הגבייה.
8. לעמדת המשיבה, תכלית הפיצוי לנפגע הינה תכלית משולבת - פיצוי אישי כספי לנפגע העבירה וכן פיצוי שהינו חלק מהעונש שהוטל על המבקש בגין המעשה שביצע בנפגע העבירה, כאשר התשלום מהווה נטילת אחריות על ידו; כמו גם הכרה של החברה בפגיעה שנגרמה לנפגע העבירה. המשיבה סבורה, כי אי גביית הפיצוי פוגעת במימוש התכליות הנ"ל. עוד נטען, כי אי גביית הפיצוי מהווה פגיעה ממשית בפסק הדין החלוט שניתן על ידי בית משפט זה.
9. באחרית טיעוניה מציינת המשיבה, כי עד כה שילם המבקש למתלונן, בצינורות הרשמיים, סך של 500 ₪ בלבד, וזאת מתוך פיצוי אשר נפסק לטובת האחרון לפני כ- 14 שנים וכי עתה עומד חובו של המבקש על סך של 58,977 ₪.

דין והכרעה

10. לאחר ששקלתי את טיעוני הצדדים, הגעתי למסקנה כי דין הבקשה להידחות, וזאת מן הנימוקים שיובאו להלן, ואשר פורטו בהרחבה בהחלטתי, מיום 13.11.07 בת"פ (מחוזי נצ') 14785-10-13 **סעדיה נ' מדינת ישראל**.
11. ראשית, מדובר למעשה בבקשה לשינוי של פסק דין חלוט, ובית המשפט אינו מוסמך להיעתר לבקשה מעין זו, גם אם המתלונן/נפגע העבירה מביע הסכמתו לעריכת השינוי.

12. שנית, גם בהחלטה האם לחייב נאשם בפיצויים לטובת נפגע עבירה, בשלב גזירת הדין או במסגרת הדיון בערעור על גזר הדין, עמדת הנפגע הינה שיקול משמעותי, אך בית המשפט איננו מחויב לקבלה (ראה ע"פ 3848/16 פלוני נ' מדינת ישראל (21.02.2017)), ומשהפך פסק הדין לחלוט, ודאי אין בה די על מנת להביא לתיקון או שינוי הוראותיו של גזר הדין.

13. עוד אציין, כי החוק מקנה לבית המשפט או למרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, (בהתאם לחוק המרכז לגביית קנסות), סמכות להורות על ביטול או הפחתת תוספת פיגורים, או על דחיית מועד שילומם ופריסתם של הקנס או הפיצויים. אולם, הוראות חוק אלה אינן מקנות סמכות לפטור מעצם תשלום החוב.

מטעם זה, כשלעצמו, יש לדחות את בקשת המבקש לביטול החיוב בפיצויים.

14. מעבר לכך, ישנם שיקולים נוספים, לרבות כאלה הנעוצים במדיניות משפטית, התומכים במסקנה, כי דין הבקשה להידחות. שיקולים אלה נוגעים למהותו של החיוב בפיצויים, לפי סעיף 77 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 ולמאפיינים המעורבים שלו, כפי שהדבר בא לידי ביטוי ברע"פ 9727/05 פלוני נ' מדינת ישראל (8.8.2007):

"[...] הקביעה כי מדובר בהליך "אזרחי" על-פי טיבו אינה כה פשוטה, והתשובה לה אינה חדה וברורה. שילוב הוראת הפיצוי בתוככי חוק העונשין מוסיף לה גם היבטים שונים בעלי פן עונשי-חברתי. על כן, מתבקשת המסקנה כי עניין לנו בהוראת חוק מורכבת, המשלבת מאפיינים אזרחיים יחד עם מאפיינים עונשיים, תכליות אזרחיות יחד עם תכליות מן התחום הפלילי. מורכבות זו אינה מאפשרת לקבוע באופן חד ומוחלט כי מדובר בהוראה "אזרחית" מובהקת, המעוגנת כולה בדין האזרחי, וכי הכללים החלים עליה נגזרים מתחום דיני הנזיקין בלבד. הרכיב האזרחי הוא ללא ספק הרכיב הדומיננטי באופיים של הפיצויים לטובת נפגע עבירה, אך אין להתעלם מכך שבאופן טבעי, הפיצוי הקבוע בסעיף 77 לחוק מושפע גם מסביבתו הפלילית, ודבקות בו נורמות ותכליות מן התחום הפלילי (ראו פרשת אסף, בעמ' 465). כך, למשל, יש בחיובו של הנאשם בפיצוי הנפגע יסוד של היטהרות לנאשם העשוי לתרום לשיקומו, וכן יש בכך משום שילוב נפגע העבירה כמשתתף בהליך הפלילי, מתוך ראייה כי הטבת נזקו הינה חלק חשוב בתהליך הענישה ובהפנמת נורמות ההתנהגות הראויות.

14. בנוסף, הוראות החוק עצמן משלבות היבטים פליליים ואזרחיים גם יחד, בקובען כי בערעור על גובה הפיצויים גובר אופיים האזרחי, והמערער נדרש לפעול כבערעור אזרחי לכל דבר ועניין (סעיף 78 לחוק); ואילו לשם גבייתם של הפיצויים, כמוהם כקנס עונשי (סעיף 77(ג) לחוק). מדובר, אם כן, בהוראת-חוק מיוחדת, בעלת סממנים מעורבים המשתלבים בעקרונות ובתכליות מתחום המשפט הפלילי, אך ליבם נטוע בפיצוי האזרחי. סממנים מעורבים אלה משלימים זה את זה. בפרשנותו וביישומו של סעיף 77 לחוק יש לתת את הדעת למורכבות זו, כאשר לעיתים יגברו ההיבטים הראשונים ולעיתים האחרונים, בהתאם להקשר

ולנסיבות הקונקרטיות של העניין הטעון הכרעה."

ראה בהקשר זה גם בפסק דינה של כב' השופטת ע. ארבל בע"פ 8458/11 שובל נ' מדינת ישראל (11.9.2013).

15. חרף מאפייניו האזרחיים של רכיב הפיצוי הוא מהווה רכיב מרכיבי הענישה. בית המשפט הגוזר דינו של נאשם נותן ביטוי **ומאזן** בין רכיבי הענישה השונים, ובכלל זה, שוקל את העובדה שהוטלו על נאשם פיצויים כחלק משיקוליו באשר ליתר רכיבי העונש. זהו טעם נוסף, שבעטיו, אין הצדקה לבטל בדיעבד חיוב בפיצויים שהוטלו על נאשם בגזר הדין, והדבר ניתן להיעשות, אלא במסגרת ערעור, כשבית המשפט רואה לנגד עיניו את העונש הכולל.

16. אף משיקולי מדיניות משפטית אין להיענות לבקשה לביטול חיוב בפיצויים, הנסמכת על עמדת נפגע העבירה. העובדה כי נפגע העבירה הצהיר כי הוא מוותר על הפיצוי שנפסק לטובתו, מדגישה ומחדדת את הטעמים, שעמדו בבסיס הקמת המרכז לגביית קנסות, כפי שציינה המשיבה בתגובתה, באשר ליצירת חיץ בין נפגע העבירה לבין מי שפגע בו. היענות לבקשת הנאשם ולבקשות שכמותה, עלולה להביא למצב בו תופעל מסכת לחצים על נפגעי עבירה, עד כדי פגיעה נוספת בהם. כעניין של מדיניות משפטית, ידע נאשם שנגזר דינו, כי רכיב הפיצויים, כפי כל רכיב עונשי אחר, אינו פתוח "למשא ומתן" עם נפגע העבירה ועל הנאשם למלאו כפי שעליו למלא אחר יתר רכיבי העונש. (מאותם נימוקים, אין לעודד גם מצב בו משולם הפיצוי למתלונן ישירות על ידי הנאשם. יחד עם זאת, כאשר מוכח כי הנאשם אכן שילם את מלוא הפיצוי שהוטל עליו בגזר הדין ופרע את החיוב ישירות לטובת המתלונן, אין מניעה להורות על הפסקת ההליכים לגביית החוב).

17. כפי שהערתי בהחלטה קודמת, שאזכרה לעיל, ההחלטה שלא לפטור נאשם מתשלום פיצויים, גם כאשר המתלונן מוותר על קבלתם, עלולה לעורר קושי פרקטי, הנוגע לשאלה מה דינו של פיצוי כזה, ששולם על ידי הנאשם כשהמתלונן הצהיר כי איננו מעוניין לקבלו. בחלק מן המקרים, יש להניח כי המתלונן ישנה עמדתו, ומשהופקדו הפיצויים יאות לקבלם. במקרים האחרים, חזקה על המשיבה כי תגבש כללים ותסדיר באופן חוקי את גורלם של הכספים הללו. על פי האמור בתגובת המשיבה, בעת הזו מתקיימים הליכי חקיקה בעניין זה. על כל פנים, קושי זה איננו צריך להשליך על ההחלטה בבקשות מן הסוג הנדון כאן, שדין להידחות, מן הנימוקים שפורטו לעיל.

18. סוף דבר, הבקשה נדחית.

ניתנה היום, ז' שבט תשע"ח, 23 ינואר 2018, בהעדר הצדדים.

אסתר הלמן, שופטת, סגנית נשיא